

2017 m. rugpjūčio 3 d.

Skaidrumui šalyje koją kiša pažintys ir informacijos stoka

Skaidraus verslo iniciatyvos „Baltoji banga“ ir tyrimų bendrovės „Rait“ 2017 metais atliktos visuomenės nuomonės apklausos rezultatai parodė, kad vienas iš trijų Lietuvos gyventojų pažįsta asmenų, kurie per pastaruosius metus turėjo neįteisintų darbo santykių ar užmokestį gavo „vokelyje“.

Daugiau nei du trečdaliai tyrimo dalyvių (68%) nepateisina nelegalių prekių įsigijimo be apskaitos dokumentų, tačiau tik dalis jų žinotų, kur kreiptis, norėdami netoleruoti šešėlio. „Nors pastaraisiais metais jaučiame stipresnį žiniasklaidos susidomėjimą šešėlio mažinimo tema ir džiaugiamės, kad skaidraus verslo iniciatyvos „Baltoji banga“ žinomumas per praėjusius metus išaugo, tačiau apklausos duomenys parodo, kad sužinoję apie nelegalios prekybos ar darbo atvejus, kaip elgtis nežinotų beveik pusė šalies gyventojų. Tai atspindi efektyvios informacijos sklaidos trūkumą – dalis visuomenės nežino, kaip paprastai jie gali padėti savo valstybei“, – sako asociacijos „Investuotojų forumas“ vykdomoji direktorė ir iniciatyvos „Baltoji banga“ tarybos pirmininkė Rūta Skyrienė.

Tyrimas rodo, kad tokios informacijos labiausiai stinga pensinio amžiaus žmonėms ir bedarbiams, o vidutinio amžiaus, 35-44 m. dirbantieji bei įgiję aukštąjį išsilavinimą teigia žinantys, kur reikėtų kreiptis, susidūrus su nelegalia veikla užsiimančiais žmonėmis. Praėjusiais metais iniciatyvos „Baltoji banga“ atliktos internetinės apklausos rezultatai parodė, kad 31 proc. dalyvių, susidūrę su nesąžiningais paslaugų tiekėjais, apie tai praneštų Valstybinei mokesčių inspekcijai.

„Švogerių“ krašto tradicijos tęsiasi?

Tyrimas rodo, kad svarbų vaidmenį atlieka ir gyvenamosios vietos faktorius – respondentai gyvenantys mažesniuose Lietuvos miestuose bei Kauno apskrityje reikšmingai dažniau minėjo, kad pažįsta nelegaliai dirbančių ar darbo užmokestį „vokeliuose“ gaunančių asmenų.

„Trūkstamas darbo vietų skaičius periferijose skatina žmones rinktis darbus, kur dalis arba visas atlygis yra mokamas „vokeliuose“. Dažnu atveju tai tampa užburtu ratu – žemų pajamų žmonės griebiasi nelegalaus darbo, o nelegalus darbas mažina valstybės galimybes kurti skirtingų socialinių grupių gerovę. Tyrimas parodė, kad žemų pajamų žmonės, kaimiškųjų vietovių gyventojai statistiškai reikšmingai rečiau žino apie akcijas, skatinančias skaidraus verslo, socialinės atsakomybės sąmoningumą, vadinasi, dažnu atveju atlygis „vokeliuose“ tiesiog yra tam tikra socialinė norma“, – mano rinkos tyrimų kompanijos „RAIT“ direktorė Dovilė Končak.

Šių metų visuomeninės pilietinės akcijos „Šioje šalyje nėra vietos šešėliui“ dėmesys buvo nukreiptas į regionus, kur gyventojus įprastai pasiekia mažiau informacijos apie šešėlinės ekonomikos žalą nei didžiuosiuose miestuose. „Žmonės, labiau pažinodami vieni kitus, nėra linkę kreiptis į atsakingas institucijas ir pranešti apie nelegalią veiklą, su kuria susiduria iš arti. Vis tik turime suprasti, kad tylėdami paskatiname tokius asmenis ir toliau gyventi visų sąžiningų piliečių sąskaita. Matydami neteisybę savo ir valstybės gerove besirūpinantys žmonės turi apie tai pranešti atitinkamoms kontroliuojančioms institucijoms“, – sako iniciatyvos „Baltoji banga“ koordinatore Ieva Lapeikienė.

Pasak I. Lapeikienės, šio Seimo svarstomas pranešėjų apsaugos įstatymas teikia vilčių, kad situacija šiek tiek pagerės. Pranešėjų apsaugos įstatymas paskatintų daugiau asmenų informuoti apie matomus nusizengimus nesibaiminant dėl savo ir savo artimųjų gerovės. „Tikimės, kad įstatyme numatytos pranešėjų apsaugos priemonės, tokios kaip anonimiškumo užtikrinimas, apsauga nuo darbo vietos netekimo, pranešėjų ir jų šeimos

narių apsauga nuo bauginimo ir persekiojimo padrąsins mūsų piliečius nesitaikstyti su pastebimais pažeidimais", – sako I. Lapeikienė.

Lietuvoje vis dar toleruojama ir nelegali prekyba – vienas iš keturių apklausoje dalyvavusių Lietuvos gyventojų (25 proc.) pateisina prekių ar paslaugų įsigijimą be apskaitos dokumentų. Pasak Rūtos Skyrienės, siekiant šešėlinės ekonomikos mažėjimo, reikalingas visų piliečių įsitraukimas. „Pranešdamas apie pastebimus mokesčių slėpimo atvejus ar kitus galimai neteisėtus veiksmus žmogus elgiasi pilietiškai ir atsakingai. Taip siunčiama paprasta žinutė, kad mūsų visuomenėje nesąžiningas elgesys yra nepriimtinas. Kuo daugiau pranešėjų – tuo didesnis visuomenės spaudimas ir aiški nuostata, kokius santykius savo aplinkoje norime vystyti“, – teigia R. Skyrienė.

Domėjimasis skaidriu verslu auga

Kasmet vis daugiau žmonių atpažįsta „Baltosios bangos“ ženklą, kuriuo žymimos skaidrų ir atsakingą verslą vystančių įmonių prekės ar paslaugos. Tyrimo rezultatai parodė, kad 39 procentai respondentų žino arba yra matę „Baltosios bangos“ ženklą, o kas dešimtas teigė per pastarąjį pusmetį įsigijęs tokiu ženklu pažymėtos produkcijos arba paslaugų. Šį ženklą daugiausiai teigia pastebintys arba juo pažymėtos produkcijos įsigijantys aukštesnį išsilavinimą turintys ir dirbantys Lietuvos gyventojai.

„Baltosios bangos“ ženklu savo prekes ir paslaugas žyminčios įmonės kelia verslo kultūrą Lietuvoje – tai parodo jų atsakomybę ir rūpestį savo darbuotojų bei visos visuomenės gerove. Kuo daugiau įmonių pasiryžta prisijungti prie skaidrų verslą vystančios bendruomenės, tuo gyventojams lengviau atpažinti, ar savo prekes jie įsigyja iš sąžiningų tiekėjų“, – teigia I. Lapeikienė.

Šiuo metu „Baltosios bangos“ iniciatyvą vienija 56 nariai, tarp kurių „Telia Lietuva“, „Rimi Lietuva“, „Lidl Lietuva“, „Cramo“, „Johnson & Johnson“ ir kt.

Rinkos tyrimų bendrovė UAB „RAIT“ 2017 m. balandžio 8 – 25 dienomis atliko visuomenės nuomonės tyrimą. Tyrime dalyvavo 1021 15 – 74 m. Lietuvos gyventojas. Respondentai buvo apklausiami naudojant tiesioginio interviu metodą. Apklausoje dalyvių pasiskirstymas atitinka LR Statistikos departamento duomenis. Tyrimo rezultatai vertinami su +/-3,1%. Daugiau apie UAB „RAIT“: www.rait.lt

Apie iniciatyvą „Baltoji banga“:

„Baltoji banga“ – skaidraus ir atsakingo verslo ženklinimo iniciatyva, jungianti Lietuvos verslo įmones, skatinančias skaidrią verslo praktiką visuomenėje. Įmonės žymi savo gaminamas prekes, teikiamas paslaugas, įmonių komunikacijos priemones visuomenei pristatomu verslo skaidrumo ženklu „Baltoji banga“.

Daugiau apie projektą: www.baltojibanga.lt

Daugiau informacijos

Ieva Lapeikienė

Tel. +370 5 275 52 58

Mob. +370 60103592

El. p. ieva@baltojibanga.lt